

Sygn. akt IV KK 426/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 stycznia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Matras (przewodniczący)

SSN Kazimierz Klugiewicz (sprawozdawca)

SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek

Protokolant Małgorzata Czartoryska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Andrzeja Pogorzelskiego
w sprawie **A. K.**

uniewinnionego od zarzutu popełnienia czynu z art. 286 § 1 k.k.i in.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 19 stycznia 2023 r.,

kasacji, wniesionych przez pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego i prokuratora na
niekorzyść

od wyroku Sądu Okręgowego w Suwałkach

z dnia 9 czerwca 2022 r., sygn. akt II Ka 81/22

zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w Suwałkach

z dnia 28 października 2021 r., sygn. akt II K 1174/20,

- 1. uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w Suwałkach do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym;**
- 2. zarządza zwrot oskarżycielowi posiłkowemu opłaty od wniesionej kasacji.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Rejonowego w Suwałkach z dnia 28 października 2021 r., sygn. akt II K 1174/20, A. K. został uznany za winnego tego, że w dniu 14 grudnia 2017 roku, w S., wypełniając weksel w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, usiłował doprowadzić do niekorzystnego rozporządzenia mieniem H. R. w wysokości 152 090 złotych w ten sposób, że weksel *in blanco* podpisany przez H. R. w S., wypełnił na kwotę 152 090 złotych, który wraz z wezwaniem do jego wykupienia przesłał ww. pokrzywdzonemu, żądając jego wykupienia w terminie do 29 grudnia 2017 roku, wiedząc, iż H. R. nie posiada wobec niego żadnych nieuregulowanych zobowiązań finansowych, jednakże zamierzonego celu nie osiągnął z uwagi na postawę pokrzywdzonego H. R., tj. przestępstwa z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. w zb. z art. 270 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., za które – na podstawie art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 14 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. – wymierzono mu karę 10 miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie – na podstawie art. 69 § 1 i 2 k.k., art. 70 § 1 k.k., 72 § 1 pkt 1 k.k. – warunkowo zawieszono na okres próby 2 lat, zobowiązując oskarżonego do informowania Sądu o przebiegu okresu próby.

Od tego wyroku apelację wniósł obrońca oskarżonego, który – podnosząc zarzuty obrazy przepisów prawa materialnego (art. 286 § 1 k.k. oraz art. 270 § 2 k.k. w związku z art. 117 § 2 k.c.), naruszeń przepisów postępowania, które miały istotny wpływ na wynik sprawy (art. 92 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k.; art. 5 § 2) oraz błędów w ustaleniach faktycznych – wniósł o zmianę zaskarżonego orzeczenia i uniewinnienie oskarżonego, ewentualnie przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Sąd Okręgowy w Suwałkach wyrokiem z dnia 9 czerwca 2022 r., sygn. akt II Ka 81/22, zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że oskarżonego A. K. uniewinnił od popełnienia zarzucanego mu występk.

Od orzeczenia Sądu odwoławczego kasację wniósł pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego oraz prokurator, na niekorzyść oskarżonego.

Prokurator podniósł zarzuty rażących naruszeń prawa procesowego, które miały istotny wpływ na treść orzeczenia:

1. art. 7 k.p.k., polegającego na dokonaniu przez Sąd odwoławczy dowolnej oceny materiału dowodowego poprzez przyjęcie, że brak jest w zachowaniu oskarżonego zrealizowania ustawowych znamion zarzucanych mu czynów, co skutkowało uniewinnieniem A. K., podczas gdy prawidłowa ocena zebranego w sprawie materiału dowodowego oceniana swobodnie z uwzględnieniem zasad prawidłowego rozumowania oraz wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego wskazuje, że oskarżony A. K., wykorzystując krytyczną sytuację R. R. uzyskał od niego podpis na wekslu *in blanco*, po czym w celu stworzenia u pokrzywdzonego przekonania, że dysponuje on instrumentami prawnymi w postaci ww. weksla, który w konsekwencji umożliwił oskarżonemu uzyskanie od pokrzywdzonego określonej sumy pieniędzy stanowiących nieistniejącą wierzytelność, wzbudził u pokrzywdzonego przeświadczenie o konieczności zapłaty nienależnych pieniędzy, co stanowiło pierwszy etap realizacji przestępnego zamiaru, a tym samym powinno skutkować utrzymaniem wyroku Sądu I instancji w mocy;

2. art. 457 § 3 k.p.k., który to przepis nakazuje wyjaśnienie w uzasadnieniu, czym kierował się Sąd wydając wyrok oraz aby wynikało z niego jednoznacznie, która z przesłanek była podstawą uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji, podczas gdy z uzasadnienia Sądu nie sposób definitywnie wywnioskować czy zdaniem Sądu oskarżony swoim działaniem nie wypełnił ustawowych znamion czynu zabronionego czy też podstawą uchylenia orzeczenia Sądu I instancji był, według Sądu, błędny opis czynu przypisanego sprawcy oraz jego kwalifikacja prawna.

Na podstawie tak sformułowanych zarzutów wniósł o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w Suwałkach z dnia 9 czerwca 2022 r., sygn. akt II Ka 81/22, a następnie przekazanie tej sprawy Sądowi odwoławczemu do ponownego jej rozpoznania.

Pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego podniósł zarzut rażącej obrazy przepisów postępowania karnego, mającej istotny wpływ na treść orzeczenia tj. art. 424 § 1 pkt 1 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. i art. 7 k.p.k., art. 410 k.p.k. w zw. z art. 458 k.p.k. poprzez:

- niedokonanie przez Sąd Okręgowy w Suwałkach wszechstronnej kontroli odwoławczej wyroku Sądu Rejonowego w Suwałkach, nieodniesienie się do

wszystkich faktów i pominięcie szeregu dowodów zgromadzonych w sprawie mających znaczenie dla rozstrzygnięcia o winie i sprawstwie oskarżonego A. K. z jednoznacznym uznaniem, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie dostarczył podstaw do przypisania czynu z art. 286 § 1 k.k., a w konsekwencji wydanie wadliwego orzeczenia o jego uniewinnieniu, która to ocena dowodów była dowolna i wybiórcza oraz sprzeczna z zasadami wiedzy i doświadczenia życiowego;

- niewskazanie w uzasadnieniu Sądu Okręgowego, zwięzłej oceny wszystkich faktów i dowodów zebranych przez Sąd I instancji, co prowadziło do naruszenia wymagań stawianych uzasadnieniu orzeczenia i uznania, że wyrok ten oparty został o błędną i wybiórczą ich ocenę, a w konsekwencji bez logicznego i rzetelnego wyводу w przedmiocie jego podstawy i prawidłowych ustaleń co do kwestii winy i sprawstwa oskarżonego A. K.

Autor ww. kasacji wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Suwałkach do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje.

Obie kasacje są zasadne co do istoty podnoszonych w nich zagadnień, związanych z kwestionowaną konkluzją Sądu odwoławczego o braku podstaw do przypisania oskarżonemu zarzucanego i przypisanego w wyroku Sądu pierwszej instancji przestępstwa. O ile zarzut ten wybrzmiewa z treści *petitum* kasacji pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego na gruncie bardziej ogólnego zarzutu wadliwej kontroli odwoławczej, to już błędne jest ulokowanie wykazywanego uchybienia przez prokuratora na płaszczyźnie wadliwej weryfikacji oceny materiału dowodowego. Rzecz bowiem w tym, że podważane stanowisko Sądu odwoławczego wynika, nie z cechującej się dowolnością weryfikacji oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, czy wprost z poczynienia własnych, błędnych ustaleń faktycznych, lecz z wadliwego zapatrywania co do stosowania przepisów prawa materialnego – art. 286 § 1 k.k., a także art. 270 § 2 k.k., co w uzasadnieniu kasacji trafnie zaakcentowali ich autorzy.

Nie budzi bowiem wątpliwości w sprawie to, że pokrzywdzony w latach 90-tych XX w. podpisał weksel *in blanco* oraz deklarację wekslową oraz to, że oskarżony wypełnił ów weksel, wpisując kwotę 152 090 złotych, a następnie

wezwał H. R. do jego wykupienia w sytuacji, w której pomiędzy A. K. a pokrzywdzonym nie istniała żadna wierzytelność zabezpieczona tym wekslem, a przynajmniej w toku procesu istnienia takiej wierzytelności w sposób rzeczowy nie wykazano. Stron nie łączył więc w istocie rzeczy żaden stosunek zobowiązaniowy, który uzasadniałby działanie A. K.. Pokrzywdzony miał wprowadzić w przeszłości dług u oskarżonego związany z rozliczeniami po rozwiązaniu umowy spółki, jednak w związku z zajęciem tej wierzytelności i otrzymaniem wezwania od komornika świadczenie to zrealizował w sierpniu 2003 r., dokonując wpłaty bezpośrednio na konto komornika.

Na gruncie tego stanu faktycznego Sąd odwoławczy stwierdził, że „w sprawie nie doszło do wprowadzenia pokrzywdzonego w błąd przestępczym zachowaniem oskarżonego” i że „oskarżony wypełnił posiadany przez siebie weksel zgodnie z deklaracją wekslową” (s. 4 uzasadnienia wyroku Sądu *ad quem*). Uznał, że „A. K. ma prawo wypełnić w każdym czasie weksel *in blanco* na sumę odpowiadającą wielkości zadłużenia łącznie z odsetkami” (*ibidem*). Warto w tym miejscu zaznaczyć, że odnośnie do tej kwestii w aspekcie proceduralnym – tj. prawidłowego opisu czynu – uznał, że opis czynu przypisanego przez Sąd pierwszej instancji nie zawiera tego znamienia, co – biorąc pod uwagę zakaz *reformationis in peius* wiążący Sąd odwoławczy wobec braku wniesienia apelacji na niekorzyść oskarżonego, wiązać by się musiał z wydaniem wyroku uniewinniającego (s. 6 uzasadnienia wyroku Sądu *ad quem*).

Dokonana przez Sąd drugiej instancji analiza stanu faktycznego, na potrzeby weryfikacji trafności prawno-karnej oceny czynu oskarżonego dokonanej przez Sąd *meriti*, nie uwzględnia jednak istotnych okoliczności sprawy oraz charakteru prawnego weksla *in blanco*. Pomija ona bowiem oczywisty, a fundamentalny dla sprawy fakt, że *tempore actionis* pomiędzy A. K. a H. R. nie występowała żadna wierzytelność, którą miałby zabezpieczać weksel *in blanco*. Tymczasem, jak wskazuje się w doktrynie cywilistycznej: „jeżeli posiadaczem weksla jest pierwszy wierzyciel (remitent), wiąże go porozumienie zawarte z dłużnikiem. Dlatego dłużnik może mu przeciwstawić także zarzuty subiektywne, a zatem wynikające ze stosunku podstawowego łączącego go z wierzycielem. (...) W tym wypadku ulega złagodzeniu abstrakcyjny charakter zobowiązania wekslowego (A. Szpunar,

Komentarz do ustawy – Prawo wekslowe, [w:] *Komentarz do prawa wekslowego i czekowego*, Warszawa 2001, teza 7 do art. 10). Nie można też tracić z pola widzenia tego, że rozwiązania dotyczące konsekwencji cywilno-prawnych wypełnienia weksla niezgodnie z porozumieniem wekslowym nie mogą limitować ochrony prawno-karnej, która – choć ma charakter subsydiarny, to jednak zasadniczo samodzielny względem innych gałęzi prawa – zarówno w aspekcie materialno-prawnym, jak i proceduralnym (zob. *postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 20 lutego 2013 r., II AKz 34/13, LEX nr 1342004*). Dlatego też sama tylko generalna abstrakcyjność i samodzielność zobowiązania wekslowego nie wyłącza możliwości przyjęcia, że wypełnienie weksla *in blanco* stanowiło element oszukańczych zabiegów, o których mowa w art. 286 § 1 k.k.). Zachowanie A. K. mogło zatem zrealizować znamię określające sposób działania sprawcy przestępstwa z art. 286 § 1 k.k., tj. wprowadzenia w błąd. Skoro bowiem oskarżony zażądał wykupu weksla pomimo obiektywnego braku istnienia wierzytelności będącej podstawą jego podpisania przez pokrzywdzonego, to takie zachowanie można uznać za czynność wprowadzania w błąd H. R. co do tego, że ma u oskarżonego dług. Trafnie w tym kontekście prokurator przywołał w kasacji pogląd Sądu Najwyższego, zgodnie z którym „przepis art. 286 § 1 k.k. nie wymaga ustalenia podejmowania przez sprawcę szczególnych, spektakularnych czynności. Wystarczające jest bowiem ustalenie jakiegokolwiek działania, które może spowodować błędne wyobrażenie o rzeczywistości u osoby rozporządzającej mieniem” (*postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 czerwca 2003 r., V KK 324/02, LEX nr 80291*).

Nie wydaje się również trafny pogląd Sądu odwoławczego, który podnosi, że w opisie czynu brak jest odzwierciedlenia znamienia wprowadzenia w błąd innej osoby, wymaganego dla wyczerpania kompletu znamion występku z art. 286 § 1 k.k. Wskazuje na to fragment opisu czynu, w którym wskazano, że oskarżony zażądał od H. R. wykupienia weksla, wiedząc że ten nie posiada wobec niego żadnych nieuregulowanych zobowiązań finansowych. W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, zgodnie z którym: „opis czynu, o którym mowa w art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k., może być dokonywany w języku ogólnym, a niekoniecznie w języku ściśle prawnym; istotne jest tylko, aby odpowiadał on

pełnemu zespołowi znamion przewidzianych w przepisie określającym dany typ czynu zabronionego” (*postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2013 r., II KK 212/13, OSNKW 2014/5/38, LEX nr 1403871; zob. też m.in.: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 września 2014 r., V KK 156/14, LEX nr 1532786; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 czerwca 2013 r., V KK 435/12, LEX nr 1331400*).

Trzeba ponadto zauważyć, że pozbawione głębszej refleksji materialno-prawnej jest stanowisko Sądu odwoławczego, zgodnie z którym: „nie doszło w sprawie do realizacji znamion występku z art. 270 § 2 k.k.” (s. 4 uzasadnienia wyroku *Sad ad quem*). W realiach faktycznych sprawy wykazano bowiem, że wypełnienie weksla przez oskarżonego nastąpiło wbrew woli pokrzywdzonego i na jego szkodę, co powinno zostać przez Sąd *ad quem* uwzględnione w kontekście badania wyczerpania przez oskarżonego znamion występku określonego w art. 270 § 2 k.k. (*por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2017 r., III KK 121/17, LEX nr 2298276; wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 24 października 2012 r., II AKa 290/12, LEX nr 1236124; wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 5 lipca 2016 r., II AKa 146/16, LEX nr 2144847*). Nie bez racji wskazuje się zatem w orzecznictwie, że wypełnienie weksla *in blanco* poprzez nadanie mu takiej treści, która stwarzała pozory istnienia stosunku zobowiązaniowego oraz była sprzeczna z rzeczywistym celem, dla którego to ów weksel został wystawiony, wyczerpuje znamiona przestępstwa stypizowanego nie tylko w art. 286 § 1 k.k., ale również w art. 270 § 2 k.k. (*wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 3 listopada 2017 r., II Aka 138/17*).

Chociaż kwestia obrazy tego unormowania, nie została wskazana w *petitum* rozpoznawanych kasacji, to jednak rozważania w tym zakresie zostały przedstawione w uzasadnieniu kasacji prokuratora (s. 5-6), co uzasadniało zbadanie zaskarżonego wyroku również w tym zakresie.

W świetle stwierdzonej wadliwości kontroli instancyjnej, skutkującej rażącą obrazą prawa materialnego, konieczne stało się uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Suwałkach do ponownego jej rozpoznania. Przy ponownym badaniu zasadności wniesionych apelacji Sąd ten będzie miał na uwadze poczynione rozważania oraz wskazany dorobek orzecniczy Sądu Najwyższego i sądów apelacyjnych.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w wyroku. O zwrocie opłaty od kasacji oskarżycielowi posiłkowemu orzeczono na podstawie art. 527 § 4 k.p.k.